GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ו, 2026
מספר השאלון: 22262
קובץ: תשובות סופיות

היסטוריה

שאלון 22262 (אקסטרניים, בית שני)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה פרק אחד ובו ארבע שאלות.
יש לענות על שתי שאלות.
מן השאלות שתבחרו לענות עליהן, חובה לבחור שאלה אחת לפחות שיש בה מקור.
(2×50) – סך הכול – 100 נקודות.
שימו לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם אינם חייבים לבחור בשאלה שיש בה מקור.
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

תשובות סופיות

בית שני – מעם מקדש לעם הספר

שאלה 1

א. סיבות (שלוש מתוך): בית חשמונאי עמד בראש המרד נגד היוונים, טיהר את המקדש והביא לביטול גזרות הדת; הרחיב את גבולות הממלכה והפך אותה לממלכה עצמאית רחבה בעלת רצף טריטוריאלי; הנהיג את חוקי התורה (רוב המלכים); חיזק את הצביון היהודי של הממלכה והבטיח רוב יהודי בשטחיה; הביא לשגשוג כלכלי (נמלים, דרכי מסחר, אדמות חקלאיות).

ב. מעמד המנהיג וסמכויותיו – דוגמה: יונתן מונה לכהן גדול; יהודה אריסטובולוס הכריז על עצמו מלך; אלכסנדר ינאי הכתיר עצמו מלך והרחיב את סמכויותיו לחקיקה ולשיפוט; שלומציון – אישה שליטה, העבירה את הכהונה הגדולה לבנה הבכור והפיקוד על הצבא לבנה השני. התנגדות: מלך רק מבית דוד; ריכוז המלוכה והכהונה בידי אדם אחד; סטייה מהחלטת אספת העם בימי שמעון; פגיעה בסמכויות הסנהדרין; איש מלחמה ושופך דמים אינו ראוי לכהונה הגדולה. היחס להלניזם – דוגמה: שמות יווניים (הורקנוס, אלכסנדר, אריסטובולוס); אימוץ דרכי שלטון וחצר הלניסטיים; צבא שכירים; כתובות יווניות על מטבעות; קביעת יום חג לניצחון צבאי (יום ניקנור, יום כיבוש החקרא). התנגדות: חשש משינוי הצביון היהודי, מאימוץ אורח חיים זר, מצבא שכירים נוכרי; חצר דומה לחצר הלניסטית.

שאלה 2

א. טענה: הורדוס היה שליט חדשן וראוי להערכה, שנקט מדיניות שהיטיבה עם העם היהודי ותרמה לו ("אחד המחדשים המדיניים... הגדולים שקמו לעם היהודי"; "לכנותו... הורדוס מלך ישראל"). נימוקים מן הקטע: פיתח את המסחר ודרכי המסחר ומרכזים עירוניים ("שָׂקַד המלך גם על פיתוח דרכי המסחר"); פיתח את ירושלים כמרכז מסחר הפנים, למגורים ולעסקים ("פיתוח העיר גם מצד יכולתה לשמש מקום מגורים..."); תרם לעושר ("החקלאות לא הייתה המקור היחיד לעושר"). נימוק נוסף מן הידע: שיקם והרחיב את בית המקדש ואת הר הבית; הקל על העם (הפחתת מסים, תעסוקה במפעלי בנייה, סיוע ברעב); נמל קיסריה ומבצרים; שמר על זכויות יהודי התפוצות; שמר על מעמדה האוטונומי של יהודה ומנע שלטון ישיר של נציבים.

ב. בעיני בני תקופתו: שליט רשע, עריץ, מעורר זוועה ובוז ("שנתמלאו זוועה ושאט נפש [בוז] למראה דרכיו ומעשיו"; "ואת הזוועות שמרו לדורות"; "הורדוס הרשע" ו"העבד האדומי"). עובדות (שתיים מתוך): רדף וחיסל את בית חשמונאי ותומכיו – גם את אשתו מרים ואת בניו; משטר עריצות וטרור – איסור כינוסים, רשת מרגלים, כליאה במבצרים, הוצאה להורג של חשודים; הוציא להורג רבים מחכמי הסנהדרין ומינה אנשי שלומו; מוצאו האדומי ואימוץ מנהגים זרים (משחקים ומקדשים לקיסר).

שאלה 3

א. גורמים (שלושה מתוך): עריצות הנציבים ופגיעתם בדת (פילטוס והסמלים בירושלים, קומנוס, פלורוס לקח כספים מאוצר המקדש ב־66 לספירה); צו קליגולה להציב את פסלו במקדש; עוינות בין יהודים לנוכרים (קיסריה); מצוקה כלכלית – מסים כבדים, נישול מאדמות, אבטלה, קיטוב חברתי; התחזקות הקנאים והסיקריקים; היעדר הנהגה מוסכמת (כהונה גדולה מושחתת שמונתה בידי רומא, פילוג); תקווה משיחית לגאולה ואי־השלמה עם אובדן החירות.

ב. נימוקים נגד (שניים מתוך): אין סיכוי לנצח את האימפריה הרומאית החזקה בכוחות הדלים של המורדים (נאום אגריפס השני); מחיר הכישלון גבוה מדי – רומא מדכאת מרידות בהרס ובחורבן; אולי שלטונה והצלחתה של רומא מעידים שזה רצון האל; לא נכון למרוד בקיסר בגלל כעס על הנציב. הוכחה בתוצאות: התבוסה (כיבוש הגליל 67, חורבן ירושלים 70, נפילת מצדה) הוכיחה שלא היה סיכוי; חורבן המקדש וירושלים, הרוגים רבים ונמכרים לעבדות, החרמת אדמות, "המס היהודי" והתמוטטות מוסדות ההנהגה (כהונה גדולה, סנהדרין בירושלים) הוכיחו שמחיר הכישלון גבוה מדי.

שאלה 4

א. גורמי הצלחה מן הקטע (שניים מתוך): הכנות מדוקדקות וחשאיות שהרומאים לא גילו בזמן ("בתחילה לא שמו הרומאים לב אל היהודים"; "גם בסתר וגם בגלוי"); הצטרפות רבים, גם נוכרים ("כל יהודה הייתה בתנועה"; "הצטרפו אל היהודים רבים אחרים גם מקרב הנוכרים"); מספר רב של מורדים ונואשותם – לוחמים שאין להם מה להפסיד ("לא העז... להתמודד איתם פנים אל פנים מפני שראה את מספרם הגדול ואת נואשותם"). גורמי כישלון מן הידע (שניים מתוך): יתרון מספרי של הצבא הרומאי; אסטרטגיה רומאית נבונה – מלחמת התשה, ניתוק האספקה וכיבוש המבצרים בזה אחר זה; היעדר סיוע מבחוץ; פילוג פנימי (מחלוקת בין החכמים, חיכוכים בין בר כוכבא למפקדיו).

ב. תוצאות (שלוש בתחומים שונים): כלכלי – הרס יישובים רבים ביהודה, הפקעת קרקעות, פגיעה בפרנסה, מסים כבדים; דמוגרפי – אבדות רבות בנפש, רבים נמכרו לעבדות, יהודה התרוקנה כמעט מתושביה היהודים ונוכרים התיישבו בה, חלק ניכר מן היהודים עבר לגליל; מדיני – ירושלים נעשתה איליה קפיטולינה ונאסר על יהודים להיכנס אליה, הפרובינקיה יהודה נקראה סוריה־פלשתינה, השלמה עם שלטון זר; דתי – גזרות דת (איסור לימוד תורה, ברית מילה, תפילה בציבור, ביטול השיפוט היהודי), חכמים רבים עזבו את הארץ. השפעה: העם היהודי הלך ונהיה מיעוט בארץ; המרכז עבר לגליל, ובהמשך עלה כוחה של בבל; נחלשה הזיקה בין היהודים לירושלים ולארץ; ערעור הבסיס הכלכלי והגירה לבבל ולחצי האי ערב.

כל הבגרויות בהיסטוריה עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/history